

הלכות שבת רצט

שלא

רצט שלא לאכול ושלא לשתות ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבריל וכו' כ"א סעיפים:

א אסרו חכמים לאכול שום דבר או לשתות שום משקה¹ הוין ממימ² כמזנאי שבת עד שיבריל על הכוס³ אע"פ שהבריל כבר בתפלה ואפילו למעום מעט אסור מטעם שנתבאר בס' רע"א⁴:

ב ואפילו היה יושב ושותה מבעוד יום צריך להפסיק⁵ כשמגיע בין השמשות שהוא ספק לילה אבל אם היה יושב ואוכל מבעוד יום אינו צריך להפסיק⁶ אפילו משתה⁷ אפילו כשמגיע ודאי לילה⁸ ורשאי להמשיך בסעודתו כמה שרצה תוך הלילה כיון שהתחיל בהותר אבל אם שכח והתחיל הסעודה באיסור⁹ דהיינו מבין השמשות ואילך צריך להפסיק מיד שנוכר.

ויש מתירי¹⁰ אפילו להתחיל בבין השמשות בין לאכול בין לשתות ואין איסור אלא בוראי לילה שאו הוא זמן הראוי להברלה וכן נתפשט המנהג בסעודות גדולות שמתחילין בבית¹¹ ואין למחות בדם כיון שיש להם על מה שסמנו (א) אבל העיקר כסברא הראשונה.

ולדברי הכל כשמגיע ודאי לילה צריך אפילו להפסיק אם היה קבוע לשתיה בלבד מבעוד יום ואפילו מאכילה אם (ב) שכח¹² והתחיל בוראי לילה צריך להפסיק¹³ מיד שנוכר ואם נזכר לאחר שבוירך המוציא קודם שטעם פרוסת המוציא ישעמנה מיד ואחר

קונטרס אחרון

(א) (כשמגיע בין השמשות בו' אבל העיקר בו' עיין במ"ש בס' רע"א):

(ב) לילה והתחיל בו' מהג' שכתב המג"א¹ דסבירא ליה² הבלדה דאורייתא, בוראי לא פסיקא ליה לרמ"א הכי, מדאסר לנשים להבריל לעצמן בסוף סי' רצ"ו, עיין מגיד משנה ריש פרק כ"ט³, ולמה פסק בפשיטות להפסיק בלי שום חילוק⁴, אף שיש לדחות שכ"כ ג"כ בסוף סימן רצ"ט⁵, מכל מקום למה לא התנה דוקא אם לא התפלל ערבית, ואדרבה כשישב לאכול מוטמא התפלל כבר וא"כ לכי ע גם בקידוש אינו אלא מדרבנן⁶, ועוד קשה דרבנן דבי רב הו סברי

א פסחים קד, א. מור וש"ע ס"א.
ב רבנן רבי רב אשי שם. מור וש"ע שם. ובס' הגהנות
— הבר' ע' 135: אין שוחים מים קודם הברלה.
ג ר"ן פסחים שם (כא, ד) "ההו. מ"א ס"ק ג. וכו"ה
לקמן פס"י.
ד סעיף ט (לפי שעיקר מצותו הוא בתהלה ונגמם).
ה וגמרא שם. מור וש"ע שם.
ו ב"ח ס"ב. מ"א סק"א ג. ונתבאר לעיל ס' רעא ק"א
ס"ק ג. ראה וכו' יוסף ס' נג.
ז וגמרא שם. מור וש"ע שם.

צינונים לקונטרס אחרון

באיסור.
ה שלדברי האומר הבלדה מה"ת חייבות גם הם
הנשים, כדלעיל שם ס"ט.
ו אם כבר הבריל בתפלה (שאו התברלה על הכוס
היא מדרבנן).
ז לחלק בין הבריל בתפלה או לא.
ח כדלעיל ס' רעא ס"ב.
א ק"א ס"ק ג. ושם נתבאר הטעם שכאן הביא ב'
הדיעות ושאיין למחות ביד המקליל, ושם לענין
קידוש פסק בפשיטות לאסור.
ב לכללות ק"א זה ראה העי"ב (ירוש' ח"ו ע'
קלה ואילך).
ג ס"ק ב.
ד לרמ"א ר"ע א"ט, ולכן צריך להפסיק בהתחיל

כך יבריל¹⁰ שאם יבריל מתחלה תהא ברכת המוציא לבטלה שאחר כך יצטרך לחזור ולברך המוציא כיון שהפסק כל כך בין ברכה למעומה¹¹:

ג' היו יושבים ואוכלים מבעוד יום ואחר גמר הסעודה קבעו לשתייה¹² אין צריך להפסיק כשיגיע הלילה שהכל נחשב לסעודה אחת כל זמן שלא ברכו ברכת המזון ואפילו אמרו זה לזה באו ונבריל וחזור ונמלכו לשתות או לאכול הרי אלו מותרים לשתות ולאכול ואינם צריכין להפסיק מחמת שגמרו ברעתם ואמרו להבריל¹³ וגם אינם צריכין לחזור ולברך על מה שנמלכו לאכול ולשתות קודם שיברילו לפי שלא הסירו דעתם לגמרי מאכילה ושתייה עד שיברילו ע"י אמירה זו שאמרו להבריל מיד כיון שיכולים עדיין לחזור בהם ולאכול ולשתות מיד קודם שיברילו:

ד' המפסיק להבריל על הכוס באמצע שתייתו אע"פ שהיה קבוע לשתיה בלבד שהוא חייב להפסיק ולהבריל כשיגיע הלילה ואסור לו מעתה לשתות עוד עד שיבריל¹⁴ אעפ"כ אין צריך לברך בורא פרי הגפן על כוס של הברלה שנפטר בברכת בורא פרי הגפן שבוך על שתייה הראשונה אע"פ שבנתיים היה שעת איסור דהיינו משהגיע הלילה עד שהבריל¹⁵ ואין צריך לומר אם מפסיק באמצע אכילתו ומבריל על היין שאין צריך לברך עליו בורא פרי הגפן אם כבר בויך בורא פרי הגפן על יין שבתוך הסעודה או שלפני הסעודה¹⁶.

קונטרס אחרון

דאף להברלה קובעת¹⁷ אף בהתחיל בהיתר, אף למ"ד הברלה דרבנן, ולא נדחו דבריהם אלא בהתחיל בהיתר אבל לא כשהתחיל באיסור.

ולא דמי לשאר מצות דרבנן¹⁸, משום דקידוש והברלה איתקין דוקא בתחלת הלילה בכניסתו ויציאתו כמ"ש המג"א בסי' רל"ה סק"ד¹⁹ לענין טעימה, והוא הדין לענין הפסקה, דכי הדין ניהו כמבואר מסוגיא דשבת דף ט' ע"ב, דפריך אהפסקה מר' יהושע בן לוי דמיירי בטעימה (עיין בהרב רבינו יונה פ"ד בברכות²⁰ שפירש כמשמעות פשט הסוגיא שם דמיירי בטעימה דומיא דתפלת המוספים²¹). והא דאצטרך הר"ן²² לפרושי טעמא דצריך להפסיק לקידוש בהתחיל בהיתר משום דמקמי סעודה איתקן, ע"ש בב"י סי' רל"ה, ולא סגי ליה בטעמא דהמג"א, היינו משום דבהברלה א"צ להפסיק בהתחיל בהיתר, אע"ג דאיתקן בתחלת הלילה²³, והמקשה דפריך מטעימה להפסקה, היינו משום דמשמע ליה דמתניתין מיירי אף בהתחיל באיסור, כמ"ש התוספות שם²⁴ ע"ש:

יח משמעות דמ"ו ומ"א שם. ונתבאר בק"א לעיל שם. וראה משנה ביראה שעה"צ ס"ק ג'.
 יט כדלעיל ס"ב.
 כ ב"י ד"ה ואם צריך, מהא דלעיל ס"א רמ"א אפילו בקדוש. דעה דא"כ בשו"ע ס"ג (לפירוש דב"ח סוף ס"ב. וגם המ"א ס"ק ג' מורה לו בזה).
 כא ראה ב"ח שם שבזה וידה גם מר"ק רלקמן, ובמ"א שם שבזה חלק.

טו שלמי גבורים על המרדכי ברכת רמז קננ אות זו בשם תשובת האוונים. רמ"א סי' רע"א ס"ה. ולענין קדוש ראה לעיל סי' רע"א סמ"ג.
 טז שו"ת מר"ם טרומבונר (פראג) סי' שב בשם רצ"ב. מ"א סי' רע"א ס"ק ז'.
 יז רמ"ם פ"ד מנהל ברכת ה"ח (לפירוש המגיל עזו שם). דעה דא"כ בשו"ע ס"ב (לפירוש דמ"ו ס"ק ג' ומ"א סק"ד). וראה גם לעיל סי' רע"א ק"א סוף ס"ק ה.

ציונים לקונטרס אחרון

יג א"כ מוכח מגמ' שבת ובסו"ט טעימה רמ"א להפסקה.
 יד שבת ט, ב ד"ה וימיה. ובסוכה לת, א ד"ה הלכך. וכדלעיל שם.
 טז וכן נתבאר לעיל שם.
 טז שבת ט, ב ד"ה ואם.

ט פסחים קה, א: תלמידי דרב כו' סבור מינה כו'.
 י שאפילו התחיל באיסור אין צריך להפסיק. ראה שו"ע סי' רלה סי"ב. כהבא לקמן ראה גם לעיל סי' רע"א ס"ט.
 יא ולעיל סי' רע"א ס"ט.
 יב כה, ב ד"ה ולית הלכתא.

הלכות שבת רצט

שג

ואם הוא מבדיל על השכר אין צריך לברך עליו שהכל בתוך הסעודה³³ אע"פ שלא בירך עדיין שהכל לא בתוך הסעודה ולא לפני הסעודה שברכת המוציא פוטרת את השכר של הבדלה כמו שפוטרת שאר שכר ששותין בתוך הסעודה³⁴.

ולפי שיש חולקים על כל זה³⁵ (א) לכן טוב ליהדר לכתחלה שלא להבדיל קודם ברכת המזון³⁶ לא על השכר ולא על היין אם כבר בירך בורא פרי הגפן על יין ואם הוא רוצה להבדיל או שלא היה קבוע אלא לשתייה בלבד שהוא חייב להפסיק ולהבדיל לא יברך על כוס של הבדלה כדעיה א' שהיא עיקר³⁷:

ה' אם התפלל תוך הסעודה חל עליו חובת הבדלה ואסור לו לחזור לסעודתו עד שיבדיל מתחלה על הכוס³⁸ ואפילו הקדים להתפלל ערבית מבני³⁹ חל עליו חובת הבדלה מיד ואסור לו למעום בלום⁴⁰ חוץ ממים⁴¹ עד שיבדיל:

ז כשהיה יושב ואוכל מבעוד יום שאינו צריך להפסיק מסעודתו⁴² ולהבדיל קודם ברכת המזון יש לו לשותות ג"כ מכוס של ברכת המזון⁴³ אע"פ שלא הבדיל עדיין לפי ששכר של ברכת המזון הוא ג"כ מכלל הסעודה למו שגורר לעולם לברך ברכת המזון על הכוס אבל מי שמברך לפעמים בלא כוס לפי שסומך על האומרים שברכת המזון אינה מעונה בוס⁴⁴ אסור לו לשותות עתה מכוס ברכת המזון קודם הבדלה⁴⁵:

קונטרס אחרון

(ג) **לכן טוב בו מ"ה** שכתב המג"א⁴⁶ גרע טפי כו', ע"כ לא טגי ליה בהאי טעמא לחוד, שהרי כתב בית יוסף⁴⁷ בשם מהר"ק⁴⁸ דלהר"ף וסמ"ג⁴⁹ פשיטא שצריך לברך משום שנאסר בשתייה ע"ש. וצ"ל דס"ל צירוף ב' טעמים. ואם כן כיוון שהזהיר המגן אברתם שלא להפסיק ולהבדיל⁵⁰, ואינו חושש כלל לדעת הר"ף וסמ"ג⁵¹, מה ספק יש כאן בברכה זו, פשיטא דצ"א, ואם כן אם יצאה להבדיל למה ימנע מחשש שמה צריך ברכה שספיקה להקל, ויאלץ עוד שהוא ספק איסורא לחומרא, אם חוששים להר"ף וסמ"ג. ואדרבה יותר טוב להבדיל בלא ברכה לצאת לדברי הכל, שברכות אינן מעכבות, כמו שאנו עושין בכל הספיקות. גם מה שכתב המגן אברתם⁵² מברכת המוציא מטימן רע"א זה אינו, דהתם איתסר ליה למיכל אבל הכא דשרי ליה בלא הבדלה מה ספק יש אחר ההבדלה, וצ"ע⁵³:

כב מ"א שם (שרק למהר"ק ולקמן צריך לברך בה).	כח כדלעיל ס"י רצג ס"ב.
כג כדלעיל ס"י קעג ס"ב (אפילו שותה לצנאו וכו"ב).	כט מ"א סק"א. וכדלעיל ס"י רעא ס"ב (גבי קודש).
כד מהר"ק שורש צו. דעה הב' בש"ע שם. כפירוש המ"א שם ועדויר אפילו כשנפסקו באנוגע אבילות ומבדיל על היין.	לא כדלעיל ס"ב.
כה מ"א שם.	לב מ"א סק"א. ולענין קדוש ראה לעיל ס"י רעא ס"ב (ב' דעוה).
כו איהו רבה ס"ק ה.	לג כדלעיל ס"י קפב ס"א.
כז מ"א סק"ב. וראה לעיל ס"י קפח ס"י, שאו אינו מוכר רעה בברכת המזון.	לד מ"א שם. וראה קו"א ס"י רצו סק"ב. תהלה לרוד סק"א.

צייונים לקונטרס אחרון

יז לכללות קו"א זה ראה הע"ב (ירוש'י) ח"ז ע' קמב ואילך.
יח ס"ק ו: דכוס של הבדלה גרע טפי [מקדוש דלעיל ס"י רעא ס"יא] שאין שייך לסעודה.
יט ד"ה ואם צריך.
כ שורש צו.
כא הר"ף פסחים קה, א — לפירוש הסמ"ג מ"ע ס"י טז ומתירי"ק שם, שבודאי חשיכה פורט מפה ומבדיל אפילו באמצע אכילה (וראה לעיל ס"י רעא קו"א ס"ק ג דעת הר"ף לפירוש הרא"ש

וההוראה כללים קט"ב ל"ב).

ז בין מי שמותר לו לשתות ממנו ובין (ד) מי שאסור לו לשתות ממנו קודם הברלה אינו יכול גם להבריל עליו מיד קודם שישתה ממנו אלא יבריל על כוס יין אחר אם יש לו¹⁷ לפי שכרכת המזון היא קדושה בפני עצמה והברלה היא קדושה בפני עצמה ואין אומרים ב' קדושות על כוס יין אחר כשאפשר לאמרו על ב' כוסות לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות¹⁷.

אבל אם אין לו עוד יין לכוס הברלה צריך להבריל עליו¹⁷ מיד קודם שישתה ממנו

קונטרס אחרון

(ד) מי שאסור בו אם אין לו כ"ו משמע בהדיא בסוגיא ריש פ"ח דברכות¹⁷, דאף אי סברי ב"ש א"צ כוס אפ"ה אמרי נר בשמים מזון והברלה, ע"פ כשאין לו¹⁷, וכן כתב הרשב"א שם¹⁷ בהדיא, אלא שכתב לשון רשות, למאי דסבירא ליה למ"ד אינה צריכה כוס, ולדידן דיש מצוה מן המובחר לכ"ע כמ"ש רמ"א ריש סי' קפ"ב¹⁷, והוא הדין לענין טעימת הכוס שהיא חובה למ"ד טעונה ומצוה מן המובחר לכ"ע, ולהכי כשאין לו אלא כוס א' התירו לומר עליו ב' קדושות משום דאי אפשר בענין אחר.

אע"ג דאפשר שיאחר ההברלה לאחר זמן מרובה ולא ליהו מצות חבילות חבילות, כדמוכח מהאי דהקשו התוס'¹⁷ והרא"ש¹⁷ על פירוש רבינו נסים¹⁷ מהא דשי"מ טעם מבדיל¹⁷, ולא הקשו מקמייתא ש"מ ברכה טעונה¹⁷, דלמא משום דמצוה מן המובחר לדברי הכל כמ"ש הרשב"א¹⁷ בשם הראב"ד בריש פרק אלו דברים. ועוד מהא שי"מ טעמו פגמו, דילמא משום מצוה בכוס מלא. אלא ודאי דמשום הכי לא הוה שרינן ב' קדושות על כוס אחד, משא"כ אם יבריל עליו מיד וינתנו ג"כ לברכת המזון אין כאן חבילות¹⁷ ודו"ק. ואפילו הכי התירו¹⁷ להבריל מיד¹⁷ אף למ"ד אינה צריכה כוס, וע"כ היינו משום טעימת הכוס¹⁷.

וא"כ כשיש לו ב' דלא התירו¹⁷, ע"כ היינו משום דאפשר לשתות מהראשון אחר ההברלה על השני, כמ"ש התוספות¹⁷ גבי ברכת נשואין, והמג"א בסי' רע"א ס"ק ט"ז¹⁷, וכמ"ש בפנים¹⁷, ועיין במ"ש בסי' רצ"ו¹⁷.

לו פסחם קב, ב. וראה לעיל סי' רעא ס"ב. הע"ב (ירוש' ח"ז ע' שכו).
לו גמרא שם. ש"ע שם.

לה רשב"א בברכות נב, א ד"ה תרי תנאי (אף למ"ד בהמ"ו אינה טעונה כוס). מגיד משנה פ"ט ה"ב מרביי הנאונים. ש"ע ס"ד.

ציונים לקונטרס אחרון

ומעצם הברכה על הכוס אין הוכחה שדלמא משום כו',
לו ברכות שם.
לו זמנה שהתירו להבריל יחד עם בהמ"ו, ולא הצריכו להבריל מיד (באמצע הסעודה) ולהניח (הכוס) לבהמ"ו אח"כ, (באמצע הסעודה) (לרעת רבינו נסים) שברכה טעונה כוס וטעמו פגמו.
לח במשנה ברכות נא, ב.
לט אחר בהמ"ו, וכמ"ש בפנים.
מ שגם משום מצוה מן המובחר של טעימת הכוס התירו ב' קדושות על כוס אחד (כשאין לו ב' כוסות), כמ"ש בפנים.
מא כשיש לו ב' כוסות דלא התירו לברך על כוס אחד, וגם לא התירו לטעום מכוס בהמ"ו קודם הברלה.
מב פסחים קב, ב ד"ה שאין.
מג ולעיל שם ס"ב (לדעה ה"ב).
מד סעף ז (במוסגר).
מה קריא ס"ב ב.

בו לכללות קריא זה ראה הע"ב (ירוש' ח"ז ע' קמט ואילך).
כו נב, א.
כז ד"ה כוס אחד.
כח ד"ה תרי תנאי: שאלו בא לשלשלן כולן על אותו כוס הרשות בידו כיון שאין לו אלא אותו כוס... ואפילו למ"ד ברכה אינה טעונה כוס מ"מ יפה לאומרו על הכוס.
ל ולעיל שם ס"א (בג' או בעשרה).
לא קב, ב ד"ה מניחו.
לב ברכות פ"ח ס"ב.
לג שפירש הברייתא דמיייר כשאכל מבעוד יום עד שחשבה לו.
לד פסחים קה, ב (ולפירוש רבינו נסים שאכל מבעוד יום אין להזכית כלום).
לה כוס, בשלמא לפירוש התוס' ורא"ש לומדים זאת מזה שהתירו לאכול קודם הברלה כדי שיברך על הכוס, משא"כ לרבינו נסים שהאכילה מותרת,

הלכות שבת רצט

שלה

אחר ברכת המזון ולא יאחר ההבדלה עם השתיה לאחר זמן⁷² לפי שצריך לשתות מכוס ברכת המזון מיד אחר ברכת המזון להאומרים שברכת המזון מעונה כוס.

(ואף להאומרים שאינה מעונה כוס מכל מקום כיון שהוא מברך עכשיו ברכת המזון על הכוס לפי שלדברי הכל יש עכ"פ מצוה מן המובחר לברך על הכוס⁷³ א"כ יש לו ג"כ לשתותו מיד אחר ברכת המזון למצוה מן המובחר אע"פ שאין חייב בדבר ולכן יש לו להבדיל מיד אחר ברכת המזון על כוס זה כדי לשתותו מיד⁷⁴ ואם יש לו עוד יין לכוס הבדלה יש לו להבדיל מיד על כוס של יין השני ולא יברך בורא פרי הגפן על כוס הראשון של ברכת המזון אלא על כוס שני של הבדלה ומיד אחר שתית כוס הבדלה ישתה גם כן כוס ברכת המזון למצוה מן המובחר⁷⁵):

ח עיקר מצות הבדלה בלילה⁷⁶ שבה או הויד⁷⁷ ולא הבדיל בליל מוצאי שבת יכדיל למוחר⁷⁸ ביום ואסור לו אז לטעום מאומה⁷⁹ חוץ ממים⁸⁰ עד שיבדיל כמו שאסור בלילה שבת או הויד⁸¹ ואכל קודם הבדלה צריך להפסיק מיד ולהבדיל⁸² כמו אם התחיל לאכול בלילה⁸³.

ואם לא הבדיל למוחר ביום א' יכדיל ביום שני⁸⁴ קודם שיטעום כמו שנתבאר ביום א' וכן עד סוף יום ג' אבל משם ואילך אינו יכול להבדיל עוד⁸⁵ לפי שג' ימים הראשונים של השבוע נקראים ימים שאחר השבת והרי הן ככלל מוצאי שבת אבל ג' ימים האחרונים נקראים ימים שלפני השבת הבאה ואין להם ענין לשבת שעברה⁸⁶:

ט כשמבדיל ביום ראשון או משם ואילך לא יברך אלא ברכת בורא פרי הגפן וברכת ההבדלה אבל לא יברך על האור⁸⁷ שאין מברכין על האור אלא בליל מוצאי שבת שהוא תחלת ברייתו⁸⁸ ע"י אדם הראשון כמו"ש בס"י רח"צ⁸⁹ וכן על הבשמים לא הצריכו לברך אלא בליל מוצאי שבת⁹⁰ שהוא סמוך ליציאת השבת⁹¹ אבל אח"כ אין להם ענין לכוס ההבדלה ולפיכך אסור להפסיק בברכתם בין ברכת היין לשתיתו:

י מי שמתענה ג' ימים וג' לילות מליל מוצאי שבת ואילך ישמע הבדלה מאחרים ואם

לח ראה ק"א סק"ד.
לט רש"י א"ב ברכות נב, א ד"ה תרי תנאי. וראה לעיל סי' קפב פ"א, מ"ט וצנינים.
מ ראה ק"א ס"ק ה.
מא ראה לעיל סי' רצו ק"א ס"ק ב, שכן צריך לפרש בשיפת הרש"י שם, ובדלעיל סי' רעא ס"ב לענין קדוש, וש"נ. והפנה להחפז ערבת ואה"כ להבדיל על כוס בדמיו (ברעת הרמב"ם פ"ט ה"ב, שנתבאר בק"א לעיל שם, ושם נתבאר גם מעט החילוק בין קדוש להבדלה). וראה תהלה לזרוע סק"א. כדי השלחן סי' צד ס"ק מ, הע"ב (נ"ג) תהלה ע' 104. הע"ב (ריוות"ה) ח"ו ע' שבה. קצור הלכות מנויע אדה"ו ע' קה.
מב פ"ט שמענות הגמרא ק, א גבי קדוש (עיקר קדושת בלילה, ובדלעיל סי' רעא סמ"ו) ומימרא דרבי חייא שם (מי שלא הבדיל במוצאי שבת כו'). וראה מ"ט וצנינים.
מג בדלעיל סי' רעא סמ"ו לענין קדוש וש"נ. וראה רמב"ם פ"ט ה"ד, וראה שדי חמד אופת דינים אות מנרכת ה"א סמ"ו ד"ה ודרמב"ם כתב. וד"ה גברך זה. לק"ש ח"א ע' 104. הע"ב (ריוות"ה) ח"ו ע' של.
מז רמב"ם שם, וראה רבא פסחים ק, א ללישנא בתרא. מור בשם הגאונים. דעת חב"ל בש"ע ס"ג.
מח מנוקבא דאמימר שם למחר מירגא, ואבדיל וטעום כו'. ר"ף שם.
מו בדלעיל ס"א.
מז רמב"ם פ"ט ה"ה (שבה או ערב).
מח ר"ף שם (כב, רע"א). הובא בתהנהו מיימוניות פ"ט אות ו. מור ורמ"א ס"ג.
מט לעיל סוף ס"ב.
נ רבא שם ללישנא קמא, כפירוש רש"י ורשב"ם שם ד"ה כל השבת, ובתוס' ד"ה אמימר שם קדו"ל כלישנא זו. רא"ש שם ס"ג. ונ"ה בספר רב עננים (ח"ב סי' מא). דעת הא' במור וש"ע ס"ו. וראה לקו"ש ח"א ע' 104 הערה 42.
נא ר' זורא ק, א. מור וש"ע שם.
נב גמרא שם. ונ"ה לעיל סי' רצח ס"ה. סי' רפה ס"ה.
נג ר' יעקב בר אורי פסחים ק, א. מור וש"ע ס"ו.
נד רש"י שם ד"ה אבל לא על האור, נפסחים נ, א.
נה מנעין א.
נו מור וש"ע שם.
נז ב"י ד"ה רובש ודוקא. וראה לעיל סי' רצו ס"א.

הלכות שבת רצט

שלו

אין אחרים אצלו יכול להכביל בשבת¹⁰⁰ מפלג המנחה ולמעלה¹⁰¹ בלא בשמים ונר ולשתות מהכוס ואח"כ מקבל התענית עליו ובלילה יברך על הנר ובשמים בלא כוס¹⁰² ויכול להחפלה ערבית ג"כ מבעוד יום קודם שיכביל¹⁰³ ובלבד שיקרא קריאת שמע בזמנה כמ"ש בס' רצ"ג¹⁰⁴.

אבל מי שמתענה ב' ימים בלבד לא יכביל בשבת מבעוד יום אלא במוצאי יום ב'¹⁰⁵:

יא ומי שמתענה ב' ימים וב' לילות לפני ראש השנה וחל ראש השנה ביום ג' לא ימתין מלהכביל עד מוצאי יום ב' שהוא ליל ראש השנה לפי שיצטרך לומר יקד"ז¹⁰⁶ על כוס אחד או על פת אחד כמו שצריך כיו"ט שחל במוצאי שבת מטעם שיתבאר בס' תע"ג¹⁰⁷ ויש בזה איסור משום שאין אומרים ב' קדושות על כוס אחד שקדוש יו"ט היא קדושה בפני עצמה ואין לה ענין להבדלת במוצאי שבת של חול¹⁰⁸ משא"כ כיו"ט שחל במוצאי שבת שמוכרין קדושת יו"ט גם בהבדלה שמבדילין בין קדש לקדש הרי הקדוש וההבדלה כענין אחד¹⁰⁹ אבל כאן שצריך להכביל הבדלת מוצאי שבת שהיא בין קדש לחול אין לה ענין כלל לקדוש של יו"ט לפיכך אינו יכול לומר שתיהן על כוס אחד או על פת אחד מטעם שנתבאר למעלה¹¹⁰:

יב ואם אירע שהמתין מלהכביל עד ליל ראש השנה ישמע קדוש מאחרים ולא יטעום פרוסת המוציא עד שיכביל על הכוס וישתה שהרי אסור למעום כלום קודם הבדלה ואח"כ יברך המוציא ויאכל¹¹¹ מיד כדי שיהא הקדוש במקום סעודה ואף אם האחרים קדשו על פת והוציאו אותו ידי חובתו אף מברכת המוציא אעפ"כ צריך הוא ג"כ לברך המוציא לעצמו הואיל והפסקו בהבדלה על הכוס בין שמיעתו ברכת המוציא לאכילתו לענ"פ שידו קדוש יצא כמה שמעמנו הם מהפת אף שהוא עדיין לא טעם מכל מקום לענין הפסק בין ברכת המוציא לאכילה אין מעימתם מועלת לו כמו שנתבאר בס' קס"ז¹¹²:

יג המכביל על היין הוציא לסעוד מיד אם ברכת היין של הבדלה פוטרת היין שבתוך הסעודה נתבאר בס' קע"ד¹¹³ ושם¹¹⁴ נתבאר אימתי צריך לברך ברכה אחרונה על כוס הבדלה שלפני הסעודה בין שהוא יין בין שהוא שאר משקים ע"ש:

יד אם הוציא לסעוד תיכף להבדלה¹¹⁵ צריך ליהרר שלא יביאו לחם לשלחן קודם הבדלה ואם הביאו צריך לכסותו במפה עד אחר ההבדלה¹¹⁶ שלא יראה הפת בושתו¹¹⁷ שהרי מן הרין היה צריך להקדים ברכת הלחם לברכת היין כשרוצה לאכול

סח בתחלת הסעודה. וראה מ"מ עיונים.
סט מ"א שם.
ע סעודה י.
עא סעודה ה.
עב בס"י. וראה ק"א שם סק"ו.
עג ב"י ר"ה וכתב ה"ר מאיר. שילע ס"ט.
עד הנהגות מיימוניות פכ"ט אות כ ופור בשם הר"מ מרושבורג. שו"ע שם.
עה ראה מור סי' רעא בשם הירושלמי. וראה לקמן סי' תענן פמ"ג. ודע"פ עם לקושי מענינים ומנהגים לפני פסקה ודאי ששנויה.

נח תרומת הדישן היא סי' קנר. רמ"א סי' י.
נט כדלעיל סי' רצג ס"ב.
ס כדלעיל סי' רחצ ס"ג וע"ג.
סא מ"א סק"ט. וראה תהלה לדוד סק"ב.
סב סעודה ב.
סג מ"א שם בשם של"ה מנ"י ר"ה נר מצוה (רי"ג, ב ד"ה אם חל).
סד מ"א שם בשם של"ה שם (ר"ת: יין, קדוש, הבדלה, וכן – בלא נ"י).
סה סעודה ו.
סז מ"א שם.
סז פסחים קכ, ב. וברש"י ורשב"ם שם.

הלכות שבת רצט

שלו

מיד^{טו} לפי שהוא מוקדם ליין בשבת ארץ ישראל בפסוק ארץ חטה ושעורה^{טז} וגו' אלא שעכשיו אינו יכול להקדימו והרי זה בויון לו^{טז} לכן יש לכסותו אבל אם אינו רוצה לסגור מיד אינו צריך לכסותו^{טז}:

מז אע"פ שיצא השבת והוסיף מחול על הקדש^{טז} אסור לאדם שיעשה הפציו^{טז} קודם שילוח את המלך^{טז} הדינו שיבדיל או על הכוס או בתפלה^{טז} ואפילו הפצים האסורים בשבת עצמה מדברי סופרים^{טז} (אבל איסורי דברי סופרים התלים בדבור מותרים ממעט שנתבאר בסוף סי' רס"ג^{טז} חוץ מבקשת צרכיו שאסרו קודם שיבדיל בתפלה כמו שנתבאר בס' רצ"ד^{טז}) וכן יש מתירין כל איסורי דברי סופרים שאין בהם סרך מלאכה ואינן אסורים משום שבות אלא משום עובדין דחול וכן נוהגים במוצאי יום הכיפורים כמו שיתבאר בס' תרכ"ג^{טז}:

מז ואם רוצה לעשות אפילו מלאכה גמורה קודם שיבדיל בתפלה או על הכוס אומר ברוך המבדיל בין קדש לחול^{טז} בלא שם ומלכות^{טז} לחיבר בעלמא ללות המלך^{טז} ועושה מלאכה אבל אסור למעום כלום אף אם הבדיל בתפלה וגם אמר המבדיל עד שיבדיל על הכוס^{טז}:

יז אם חל יו"ט במוצאי שבת ורוצה לעשות מלאכה המותרת ביו"ט קודם שיבדיל בתפלה אומר ברוך המבדיל בין קדש לקדש^{טז} בלא שם ומלכות:

יח אותן הנשים שאינן מתפללות ערבית^{טז} ואינן מבדילות בתפלה במוצאי שבת יש ללמדן לומר ברוך המבדיל בין קדש לחול קודם עשיית מלאכה^{טז} לפני הברכה שעל הכוס ואם אינן יודעות לומר המבדיל צריכות לשמוע מאחרים.

ואם עושות קודם שמיעתן אין למחות בידן כי יש אומרים^{טז} שלא אסרו אלא מלאכות גמורות כגון כותב ואורג וחטיבת עצים וכיוצא בהם אבל הדלקת הנר בעלמא והוצאה מרשות לרשות וטלמול ד' אמות ברשות הרבים שאין בהם מורה כלל לא אסרו כלל ואף שאין דבריהם עיקר^{טז} (ולא הותרו מלאכות שאין בהם מורה אלא ליש אומרים^{טז} שאף שהבדיל בתפלה וגם אמר המבדיל בלא ברכה אסור במלאכה עד שיבדיל על

פח סכ"ה. וראה המעט לעיל שם ק"א ס"ק ח. וראה גם לקמן סכ"א.
פז סעף א.
פו סעף יא. וראה מ"ט זנינים.
פט רב אשי שם. מור ושילע ס"י.
פס ר"ן שם (סד, ריש ע"ב) ממשנעות רש"י שם. כ"י ר"ה ולענין הלכה. ש"ע שם.
צ רש"י שם ר"ה המבדיל.
צא מ"א ס"ק י. ובדלעיל ס"א.
צב מ"א ס"ק יג. בשם שולח מר"י וייל הל' פסח סי' קנב.
צג ראה מ"א ס"ק מז. ובדלעיל סי' קי טוף ס"ב.
צד כל בו סי' מא. רמ"א ס"י.
צה רבינו ירוחם נתי"ב ח"ב (קב, ד). רמ"א שם בשם י"א.
צו כ"י טוף ס"י. רמ"א שם. מ"א ס"ק יז.
צז רמ"א פסחים פ"י סי' יא. דובב במור. סדר רב עמרים (ח"ב סי' נג) ובה"ג הל' קדושת הברכה (לענין ברכה בשם ומלכות). רמב"ם פכ"ט ה"ז (לענין בתפלה).

עו ראה סדר ברכת הנתנו פ"י ה"ג.
עז דברים ח' ה.
עח מ"א ס"ק י"ב. וראה מ"ז סק"ח.
עט כ"י שם.
פ כדלעיל סי' רצג ס"א.
פא רבי אליעזר בן אנשינוס משום רבי אליעזר בן עקיב קב. ב. מור ושילע ס"י.
פב רש"י שם ר"ה המבדיל. וראה לקמן סי' תצא ס"ג. וראה מ"ט זנינים.
פג סדר רב עמרים (ח"ב סי' נג). בה"ג הל' קדושת הברכה. רש"י שם ר"ה ועבדין. מגיד משנה פכ"ט ה"ז בשם האנשים הראשונים. מור ושילע שם.
פד פסקי ריא"ז פכ"ז הל' אות ג. שלשי הגבורים שבת (סד, א) ס" ה. כנסת הגדולה הנה"ט. אליה וזמא ס"ק יא. אליה רבת ס"ק יז. וראה גם לקמן סי' ט לענין מלגול דר. וראה לקמן סי' תרכ"ט. שלא אסרו קודם הברכה אלא אפילו ושתרה ועשיית מלאכה ממש (משא"כ שאר עניינים של יח"כ).

הכוס שלדבריהם עכ"פ במלאכות שאין בהם טורח מותר מיד שהבדיל בתפלה שהרי מדליקים נר להבדלה³³ אבל קודם שהבדיל בתפלה אין היתר בשום מלאכה אפילו דברים האסורים מדברי סופרים עכ"פ אם לא אמר המבדיל) מכל מקום הנשים שנהגו כך אין צריך למחות בידן.

אבל אם הן עושות מלאכות גמורות צריך למחות בידן ולכן יש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם לומר המבדיל במוצאי שבת מיד מפני שהרבה מהן מכעירות עצים ואש ומחממות מים שהן מלאכות גמורות³⁴:

יב וכל זה לענין למחות בנשים שאינן יודעות לומר המבדיל אבל האנשים אסורים³⁵ אפילו בטלמול הנר וכיוצא בזה קודם שיבדילו בתפלה או שיאמרו המבדיל.

וכל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא להדליק ולא לעשות שום מלאכה קודם סדר קדושה של הצבור אע"פ שכבר הבדיל בתפלה³⁶ וגם אמר המבדיל וכל העושה מלאכה קודם סדר קדושה אינו רואה סימן ברכה לעולם מאותה מלאכה³⁷ אבל טלמול הנר וכיוצא בזה מותר³⁸ מיד אחר שהבדיל בתפלה או אמר המבדיל ושמע הכנסת רשאי להדליק נרות בבית הכנסת מיד אחר שהבדיל בתפלה³⁹ (או שאמר המבדיל) אע"פ שלא אמרו הצבור עדיין סדר קדושה (כיון שהיא לצורך מצוה⁴⁰) (ומכל מקום צריך לזהר להדליק אחר שאמרו הצבור ברכו⁴¹):

כ קצת נהוגים לדלות מים בכל מוצאי שבת מהבארות או מהמעיינות⁴² לפי שאמרו החכמים⁴³ שבארה של מרים שהיא בימה של מבריא היא מחזרת בכל מוצאי שבת על כל הבארות והמעיינות וכל מי שפוגע בה ושותה ממיה מתרפא מיד מכל תחלואיו לכך נהוגין לדלות בכל מוצאי שבת כי אולי יזדמנו להם מבארה של מרים:

כא מי שמוסיף מחול על הקודש הרבה אם מותר לומר למו שהבדיל שיבשל לו ויהא מותר לו לאכול מיד מתבשל זה נתבאר בס"ר⁴⁴ ג' ע"ב:

ש' שיסדר שלחנו במוצאי שבת וכו' ד' סעיפים:

א לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת⁴⁵ בכל מיני סידור הנהוגים אצלו בעריכת השלחן לסעודה גמורה⁴⁶ אע"פ שעכשו לא יאכל אלא כוית הן מחמת שאין לו יותר הן מחמת שאינו תאב ליותר מכל מקום יש לו לעשות הכנה בסידור השלחן כגון פריסת מפה וכיוצא בזה כמו לסעודה גמורה כדי ללוות את החשבת⁴⁷ ביציאתו דרך כבודו כמו בכניסתו⁴⁸ כמו שנתבאר בס"ר⁴⁹ [ס"ב]:

צח מ"א שם, כדעת רבינו ירוחם שם.

צט מ"א שם.

ק מ"א שם.

קא דרכי משה ס"ח תרד בשם אור וזעזע ה"ל מוצ"ש סוס"י צ' זוהר בראשית יד, כ. דוכא בני"א שם. וכן

לענין נשים - ראה ירושלמי שם פ"ד ה"א. תשב"ץ ס"ב פה. מור ומו"א ס"ק נ"ו.

קב פתחים ג, ב. מור בסוף הסנימן.

קג מ"א שם.

קד מ"א שם. וראה אליה רבא ס"ק כב.

קה ראה אליה רבה שם בשם ראב"ן ס"י שפה.

קו ראה רמ"א ס"י. קיצור הלכות מש"ע אה"ז מילואים

ע' קכא.

קז כל בו ס"י טא. רמ"א ס"י. וראה לבוש ס"י.

קח ויק"ר כב, ד. במדבר' ח, כב.

קט סעיף כה. וראה גם לעיל סמ"א.

סימן ש

א ר' חגיגה ק"ט, ב. מור וש"ע.

ב מ"ז סמ"א.

ג מור וש"ע.

ד רש"י שם ד"ה בנתי"ש.

ה שב"ל הלקט ריש ס"י קל.

ו סעיף א.